

**Rozhovor s gen. mjr. Ing. Jaroslavem Vinklerem, CSc.
ve Praze 23. ledna 2004**

Karel Sieber (KS): Takže jestli by vám to nevadilo, začal bych osobními údaji. Cílem je zjistit vaši motivaci, co vás vlastně přivedlo do armády, jakými jste prošel vojenskými kurzy, školením.

gen. mjr. Ing. Jaroslav Vinkler (JV): To je ta první otázka,¹ to samozřejmě mohu zodpovědět. Proč do armády, no ... padesátý rok, stranický nábor, potom umocněný vlastními životními zkušenostmi. Chudoba, nezaměstnanost, to jsou takové hlavní momenty, které mě k tomu vedly.

KS: Vy jste už před válkou žil tady v Praze? Vaše rodina?

JV: Před válkou jsem žil ... jestli vám říká něco Studénka, tam, kde se dělaly ty vagóny. Tak tam jsem prožil do osmatřicátého roku svoje dětství, s malou výjimkou, ale dá se říct celé. Tehdy v osmatřicátém roce jsme se museli odstěhovat, protože otec byl na dráze a to znamenalo nemožnost být zaměstnán během okupace. Velice náhlé rozhodnutí, během jednoho dne, s posledním transportem vojenským. Takže jsme to místo v osmatřicátém opustili. Ubytovali jsme se v místě mého narození, to byly Traplice u Uherského Hradiště. Ty dodneška pokládám za svůj domov. Od roku 1938 až do roku 1945 to pořád byly Traplice a tam jsem taky maturoval v čtyřiačtyřicátém roku, v Uherském Hradišti. A ty poslední dva roky do konce války, to bylo totální nasazení, prostě práce ve zbrojním průmyslu, ve Zlíně.

KS: Vy jste říkal, že jste včera nebo předevčírem oslavil osmdesátiny – teď si nejsem jistý – takže počítám, že jste ročník 1923.

JV: 1924.

KS: Ano, promiňte. Tak to vám tedy bylo dvacet šest, když jste nastoupil do armády, v tom padesátém roce.

JV: Ano, dvacet šest. Mám vojenské vzdělání. V osmačtyřicátém roce jsem skončil studium vysoké školy obchodní tehdejší, dnes je to ekonomická. Chtěl jsem si odbýt základní vojenskou službu, tak jsem v tom strávil dva roky. Během té doby byl právě proveden nábor. Následovalo moje vojenské vzdělání. Já jsem sloužil v armádě a byl jsem vzhledem k tomu, že člověk znal rusky – my jsme znali málo – tak jsem byl umístěn jako voják z povolání na tom předpisovém oddělení generálního štábu, kde jsem pracoval napřed jako překladatel, nakonec jsem se stal i vedoucím toho oddělení. Byla to doba, kdy veškeré vojenské poznatky musely procházet sítí sovětské vojenské vědy. Prakticky šlo o překlady. Tvrdý boj o zachování alespoň některých maličkostí, jako byly jazykové a tak dále. Jinak to byla věc převodu sovětské vojenské vědy.

Jak jsem se dostal ke studiu. Samozřejmě, na vojně mi scházela vojenská praxe, vojenské zkušenosti a tak dále. Tak jsem se přihlásil na Vojenskou akademii tady v Praze a tu jsem dělal na dálku, v letech 1952 – 1955. Při zaměstnání, v dost tvrdých podmínkách. Ještě jsem byl nějakou dobu na generálním štábu a v roce 1958 jsem byl odvelen k vojskům. Prakticky to znamenalo 14. divizi v Olomouci, ve funkci zástupce náčelníka štábu divize, potom náčelníka štábu divize. A odtud jsem byl zase umístěn tady na 1. armádě, tehdy v Příbrami, to jsem právě sloužil s generálem Pezlem. Já jsem dělal tehdy v Příbrami zástupce.

KS: A na 1. armádě – to jste byl na jejím operačním oddělení?

JV: Zástupce náčelníka operačního oddělení. Poněvadž Pezl byl náčelník operačního oddělení. To byl taky – a ještě je – velice nadaný člověk, schopný, však ho znáte. Tam člověk leccos viděl, leccos slyšel. Takže to období jsem tam s ním pracoval.

¹ Narátorovi byl před uskutečněním rozhovoru zaslán seznam otázek.

Ty funkce – tak takové významnější: v těch letech 1952 až 1958, během té doby studia, jsem byl většinu času náčelníkem oddělení řádů a předpisů. Čili kdybych to bral chronologicky, byl jsem potom v Olomouci, jak jsem řekl, u 14. divize, zástupcem náčelníka štábu od roku 1959 – 1961, potom náčelníkem štábu 1961 – 1962. Potom po roce 1962 jako zástupce náčelníka operačního oddělení 1. armády a odtud jsem byl potom odvelen na studia na akademii generálního štábu v Moskvě.

A potom po návratu z akademii jsem nějakou chvíli – tehdy bylo v oblibě dělat teoretické závěry – pracoval ve zvláštní skupině pro zpracování nějaké teorie budoucnosti naší armády. Ale z hlediska vlastního, z hlediska rozhodujícího – byl jsem zástupcem náčelníka zpravodajské správy, to bylo v letech 1966 – 1968. V šedesátém osmém, poté, co byl z funkce odvolán generál Burda,² jestli vám to něco říká, tak jsem vedl zpravodajskou správu, asi půl roku.

KS: Já vím.

JV: A odtud jsem putoval jako všichni ostatní, těch šest tisíc nebo kolik nás bylo, z armády pryč. Potom už jsem samozřejmě ztratil kontakt s armádou. Člověk musel začít znovu v jiné oblasti. Pracoval jsem právě na výpočetní technice, na softwaru a tak dál.

KS: Aha. To byla určitě zajímavá oblast s nějakou perspektivou do budoucna. Já bych se ještě vrátil do roku 1958 – když jste šel do vojsk, to bylo už před tou reformou, když vznikla 1. a 4. armáda, nebo už po ní?

JV: Ještě před, ano. Nevím přesně, kdy ta reforma byla, vy to asi budete vědět líp, ale ještě před.

Tak rád vzpomínám na to období v té funkci u 14. divize, protože tam teprve jsem získal jakýsi pocit sounáležitosti k armádě, praktické zkušenosti, které mohl člověk nabrat. Dodneška vzpomínám, jak ti sovětští generálové, ti naši učitelé, vždycky nás podceňovali, že nemáme žádné vojenské zkušenosti a tak dále. Tak tam prostě člověk získal takový ... A když jsem se potom vrátil na generální štáb, tak jsem zjistil, že jsem jeden z mála důstojníků, kteří měli jakousi úroveň teoretickou, ale současně praktické zkušenosti.

KS: Přišel jste nějak do kontaktu už před rokem 1958 s operačními otázkami? To asi z hlediska té funkce náčelníka oddělení řádů a předpisů ne.

JV: Ne, tehdy ne. Až teprve tehdy jako zástupce Pezlův. Poněvadž jsme dělali na operačních plánech, to jsme tehdy vždycky zavřeli kanceláře a dva měsíce jsme strávili tady, v potu tváře – prostě jsme museli. Poněvadž to se muselo opravdu udělat všechno, nejenom samozřejmě zámysly a tak dále, ale musela se zpracovat dokumentace až do praporu, až do předsunutých oddílů a to dalo mnoho práce.

KS: Do jaké míry jste měl možnost znát jednotlivé části operačního plánu? Předpokládám, že u jednotlivých velitelů v armádách byly zpřístupněny ty části, které se týkaly armád.

JV: Tak ony byly zapečetěny, oni to nesměli rozdělat. Veškerou dokumentaci jsme zpracovali osobně, za velmi přísných podmínek. Vzpomínám si, že tehdy Sověti nám tvrdili, že oni nesmějí psát ani na stroji. Tak si představte, tu válečnou dokumentaci, všechno to psát. My jsme to dělali trochu modernějším způsobem, ale prostě bylo to ... říkám, pro nás to představovalo dva měsíce intenzivní práce, abychom prostě obnovili operační plány. Ty byly zapečetěny, ty jsme odváželi právě s Pezlem do Příbrami, potom povolali všechny velitele a tak dál, každý to dostal, podepsal. A bylo to u útvarů, protože jedině na základě těch určitých šifrovek mohli to otevřít. K tomu ovšem nikdy nedošlo.

KS: Zaplat'pánbů.

JV: To víte, že jo.

KS: Byl jste nějak seznámen s cíli reformy v roce 1958, kdy vznikala 1. a 4. armáda, kdy vzniká ta struktura Československého frontu?

² Generálmajor Oldřich Burda zastával funkci náčelníka zpravodajské správy generálního štábu ČSLA v letech 1959 – 1968.

JV: Ani ne, ani ne. Ani na štábu, ani potom tady. To jsem bral jenom jako ... Bylo to vytvořeno, byl rozkaz, ale u zrodu jsem nebyl.

KS: Generál Picek zmiňoval, že tahle reforma podle něj souvisela zejména s reakcí na vývoj zbraní hromadného ničení a přizpůsobení se jim.

JV: To víte že ano. To je v podstatě správné. V té době, kdy já jsem sloužil ještě na tom oddělení předpisů, tak tehdy poprvé – to bylo myslím v pětapadesátém roku – poprvé jsme se vůbec zmiňovali o jaderných zbraních. Vydali jsme taky všeobecný předpis o tom, co to znamená, jak se chránit a tak dále. Teprve potom začalo – tyto věci byly vždycky převzaty od Sovětů – to zpracovávání. Teď když se dívám na to – už je to historie – když tam vidím, kolik se plánovalo pumových úderů a tak dál ... tak to by byl konec. Kdysi jsme s Vitanovským u jednoho cvičení stáli a dívali se – to bylo velitelskoštábní tady na ministerstvu, tam to bylo rozehráváno – tak potom hlásily ty složky příslušné, že už – to byl asi druhý den operace – současně už dva milióny mrtvých ve státě. Víte, to už jsme s tím Vitanovským říkali: „Tak od toho jdeme pryč.“ Samozřejmě se to neustále procvičovalo, potom zejména ta další cvičení. To bylo období v zásadě ... víte, když se člověk dívá dneska na ty úkoly, co jsme si dávali ...

To je tak, víte, každá válka, která začne, tak vždycky začíná se s poslední zkušeností, která byla. A teď se k tomu přidaly atomové zbraně – a kupodivu, naše armáda byla pořád životaschopná, až do konce. My jsme měli já nevím už na Neckaru divize na deseti procentech, ale pořád se úkolovaly, jako by to byly úplné. Tak to bylo trochu ... ty operační plány, těžko říct. To kdyby ta druhá strana spala, nic nedělala – jo, to se tak dalo provést. Prostě taková nereálnost. To jako pro celou tu dobu, víte, pro dobu tehdejší.

KS: Ten první okamžik výrazné eskalace v mezinárodních vztazích je druhá berlínská krize, rok 1961, a potom samozřejmě karibská krize, rok 1962. Vy jste v té době byl na 1. armádě ...

JV: ... já jsem v té době byl na 1. armádě. Když si na to vzpomenu – my jsme byli na ostrých velitelských stanovištích, tam jsme se zařizovali na to.. Pokud se týká styku s vojsky, ten probíhal, jako kdyby armáda byla pořád na svém stanovišti. Jednalo se samozřejmě o otázky výcvikové a tak. Jinak jsme byli napojeni na zpravodajskou správu generálního štábu, pokud byly potřeba nějak informace. Každý den byly vydávány informace, tak jsme seznamovali štáb s tou skutečností. Prakticky bych řekl, že se vyčkávalo – tak asi.

KS: Mezi těmi informacemi – byla tehdy nějaká zásadní, na kterou byste si pamatoval?

JV: Tak já nevím – třeba jsme zakopávali ta samohybná děla na státní hranici, třeba toto bylo řízeno z operačního oddělení, bojové přípravě to nepříslušelo. Víím, že do denní agendy stále vstupoval tento prvek, umístění a tak dále, vybudování krytu, prostě se zesilovala ochrana státní hranice. To bylo hlavním obsahem tehdy.

KS: Pojd'me dál do těch šedesátých let. Uvádí se, že od poloviny šedesátých let se dostává na pořad dne ta otázka sovětského tlaku na umístění jednotek tady v Československu. Setkal jste se ...

JV: ... s tím jsem se nesetkal, s tím nemám zkušenosti.

KS: Ani zprostředkovaně, ani potom v období bezprostředně před srpnem 1968?

JV: Tak to jo samozřejmě. Poněvadž jsme samozřejmě byli v neustálém styku se zpravodajskými orgány Sovětského svazu ... to bych musel mluvit o tom šířeji. Byla vytvořena ze sovětské strany taková ... byl vyfabulován stav, že skutečně stojíme na pokraji války. Tak třeba u nás, jak se to jevílo na té zpravodajské správě: My jsme snad byli hlídání nejvíc ze všech ostatních složek, víte. Dokonce my jsme měli ještě úplně posledního poradce, který v armádě ještě byl – generál Zadvinskij se jmenoval. To byl jeden z těch, který hlavně dodával zprávy o stavu armády a tak dál. Pořád ho vidím, jak tam měl vždycky zejména Lidovky [Literárky?] na stole a tak dále, překládal nebo si to nechával překládat a to šlo hned na zpravodajskou správu do Ruska. To myslím, že je jeden z těch hlavních pramenů, které potom vedly k tomu sovětskému rozhodnutí. Jinak ... oni dokonce nás tehdy žádali samozřejmě, jestli by se mohli seznámit se stavem průzkumných jednotek na příhraničních divizích, taky sem posílali důstojníky. No, byli to všechno známí, tak my jsme neměli důvod jim to zakázat. To by

bylo obtížné jim to zakazovat. Tak byla správa prostě jedním z momentů nebo jednou z cest, jak oni se dostávali k takovým rozhodnutím o naší armádě.

KS: Mohl byste trochu přiblížit generála Oldřicha Burdu? Vy jste ho musel znát během té doby, kdy jste působil jako jeho zástupce.

JV: Burda – no, tak to byl prakticky stranický pracovník. On byl... myslím, že byl šéfem organizačního oddělení, toho na ÚV, nežli přišel k nám do armády, potom hned podplukovník, nakonec generál. Tak ... byl to schopný člověk ... i když tedy, to víte, voják nebyl. Z toho důvodu taky byla správa hlavně zaměřena na operační a strategickou rozvědku – my jsme jim říkali „černokabátníci“, těmhle. Oni tam pořád seděli a o něčem se radili, co udělat v Polsku a co udělat tam a tam. Ale výsledky nebyly takové, jak jsme si my představovali. Já jsem byl představitelem toho vojskového průzkumu, to znamená radiotechnické útvary, radiové útvary a tak dál. Ještě speciální útvary pro zabezpečení bojové činnosti. Tak v tom smyslu byla jakási roztržka. I když já jsem měl taky výjimečně možnost do toho tajného oddělení nebo prostě do té – my jsme říkali „áčko“, to byla prostě ta rozvědka, ta „skutečná“ – s tím jsem byl seznamován taky. Burda, ten řídil zejména toto, protože tomu se dalo rozumět. Ale on byl schopný člověk. Byl trochu samozřejmě ... velikášský. Potom se na nás, když byl z té funkce odvolán, tak se vymlouval na toho plukovníka [Josefa] Dronga – jestli vám to něco říká ...

KS: Ano.

JV: ... že kdyby neměl takové zástupce, tak by tak a tak ... no, byl šéfem, prostě dělal podle svého. On neustále hledal nějaké spoje na Dubčeka – po té politické stránce, že. No, nedá se říct, že by ... tak vojenské vzdělání neměl, víte, to už okamžitě se podle toho pozná, kde bylo centrum jeho zájmu. Tak on dělal zejména tyto věci a vypadalo to v tomto smyslu trochu „rozpůlené“, ta činnost zpravodajské správy. Prostě všeobecně – schopný člověk, trochu zasažený takovým tím velikášstvím, pořád kolem sebe soustřeďoval lidi, kteří měli přímý přístup k Dubčekovi. On taky počítal určitou dobu s funkcí ministra obrany. Kolem mě se o tom hovořilo, snažil se stranickou cestou dostat se na to, to se samozřejmě nepodařilo. Potom už to byla taková ... že každý shání, na koho by to vrhnul, to už je otázka jiná. On je náhodou taky krajan – on je ze Starého Města u Uherského Hradiště. Byl tedy.

KS: Slyšel jsem něco v tom smyslu ... jeden bývalý pracovník zpravodajské správy napsal paměti, ve kterých uváděl, že generál Burda měl snad nějak vystoupit proti Sovětům právě v okamžiku invaze, že tam byl nějaký incident v jeho kanceláři.

JV: To víte, to já dobře pamatuju. My jsme tam tehdy byli na štábu, samozřejmě že pořád. Já už jsem si tam lehl na nějakou sedačku, co jsem tam měl. Už ne tu první, tu druhou noc. Ano, tu druhou noc ho navštívili vojenští činitelé, generálové, to vím. A on potom ... on jim tam vykládal o zásadách demokracie a tak dále. No tak oni na něho „vejrali“, co vím. A odešli. Popíjelo se samozřejmě, koňak – u nás vždycky bylo pití dobré, poněvadž ti atašé měli za povinnost vždycky něco přivést. Tak popíjeli, ale hned to hlásili Grečkovi a Grečko volal ráno náčelníka Rusova,³ že „Burdu je třeba zastřelit“, takové a takové řeči. Potom to slovo *razstreljat'*, s tím jsem se setkával při těch návštěvách – zejména u toho Ivašutina, měli jsme tam tehdy u nás jednu ministerskou návštěvu. Prostě oni to nahlásili hned Grečkovi a Burda končil. Hned ten den. Náčelník generálního štábu nás svolal a já jsem byl jmenován jako zastupující, pro tu dobu. Takže jsem to schytl všechno.

KS: Vás pak střídal generál Turošík,⁴ jestli se nepletu. V té funkci.

³ Karel Rusov pracoval v první polovině padesátých let na operační správě generálního štábu. Ve druhé polovině padesátých let byl náčelníkem štábu a poté velitelem 2. motostřelecké divize v Sušici. V letech 1964 – 1967 zastával generálporučík Rusov funkci velitele 4. armády. V roce 1967 jmenován generálním inspektorem ČSLA. Od dubna 1968 do listopadu 1979 byl generálplukovník Rusov náčelníkem generálního štábu, v letech 1979 – 1989 působil jako 1. zástupce ministra národní obrany. Do výslužby odešel v roce 1990 po krátkém působení v úřadu vojenského přidělence v Berlíně.

⁴ Generálmajor Josef Turošík zastával funkci náčelníka zpravodajské správy v letech 1968 – 1969. Poté působil jako zástupce náčelníka generálního štábu.

JV: On potom nastoupil Turošík, ano. Poněvadž já jsem samozřejmě nemohl být do funkce dán. Tak generál Turošík – toho znám ještě jako velitele 3. divize v Kroměříži, my jsme se samozřejmě velice dobře znali. Turošík byl taková postava ... prý už je taky mrtev.

KS: Je. Už několik let.

JV: Tak vidíte, dlouho nevydržel. Tak za něho v podstatě jsem sloužil dál, ale po nějaké době, nevím, přišel jsem k němu a říká: „Jardo, člověče, oni tě vyhazují!“ [úsměv] Tak dvojznačně. On na jedné straně musel vystupovat, že „všechno je správné“, ale existovala informační linie nebo úroveň informační, tak „oni tě vyhazují“. Tak tím to skončilo. Já jsem odešel a sháněl jsem nějaké užítí.

KS: V jednom z rozhovorů, které pořídila ta vládní komise na začátku devadesátých let – s vámi taky dělali rozhovor ...⁵

JV: Já jsem jim dával nějaké materiály.

KS: Procházel jsem právě jejich záznamy, které jsou v archívu Ústavu pro soudobé dějiny. V jednom rozhovoru se někdo – myslím, že to byl plukovník Ždímal – zmiňoval,⁶ že jste měl ještě před invazí informaci o tom, že ten Prikarpatký vojenský okruh byl zvednut do bojové pohotovosti. Nejsem si jistý, jak to je přesné.

JV: No ... to byl tak nějak červen. Náčelník generálního štábu mi volal: „Prosím tě, Ukrajina je plná vojsk, zjisti, co se tam děje.“ Říkal jsem: „Pane generále, to já přece nemůžu.“ Kdyby se to udělalo tak, že by se tam poslali důstojníci bez uniforem a tak dále, tak Sověti nejsou blázni, ti by je pozatýkali. Čili existovalo povědomí toho, že se kupí vojska na Ukrajině, což tak potom nakonec bylo, a náčelník generálního štábu se to dověděl. To bylo nedobré samozřejmě. Co s tím? To máte jako třeba ... první taková zvěst tohoto druhu byla v květnu, myslím, že v květnu to bylo, kdy jsme dostali zprávu – ale taky cestou ne jejich, přes Kanadu to šlo – že prostě k nám v noci přesunují dvě tankové divize, polské. Tak byl jsem u náčelníka štábu, tehdy předseda vlády v té věci volal hned, protože jsme to dávali na úřad: „Prosím vás, soudruzi, zjistěte, co se opravdu děje.“ Tak my jsme volali všechny náčelníky generálního štábu, maršála Zacharova, potom to Hocha, toho polského náčelníka generálního štábu, a tak dále. *Ničevo, ničevo* ... že to je jenom plánované cvičení. Tak plánované samozřejmě nebylo, to já jsem zjistil zase na nějakém sezení v Bukurešti – my jsme tehdy mívali pravidelné porady – tak plánováno samozřejmě nebylo nic.

Tak nám to hlásili, říkám, cestou našeho orgánu v Kanadě. Tehdy s tou zprávou samozřejmě těžko bylo možno nějak ... samozřejmě mohli jsme to nějak komentovat, ale odpověď byla vždycky nulová. Potom ráno, já si vzpomínám, šel jsem k náčelníkovi generálního štábu – já jsem začínal u něj, co je nového, co se děje a tak dále. Tam bylo u něho v předpokojí asi dvacet důstojníků sovětských, všichni v uniformách – to nikdy nebylo, že. A teď na mě: „Odkud to máte?“ Tu zprávu. Takže to udělalo malý rozruch, u Sovětů. Tak nakonec jsme jim to řekli: „Máme to od ...“ To bylo informativní samozřejmě a už to leccos naznačovalo, už nějaké ty zprávy se daly dávat dohromady.

KS: Ve vojenském zpravodajství dlouho převládal dojem, který vznikl na konci padesátých let v Tišlerově aféře⁷ a po odchodu generála Racka. Tím asi byla dána jeho pozice vůči jiným zpravodajským složkám.

⁵ Přepis rozhovoru s Ing. Jaroslavem Vinklerem dne 11. června 1990. Archív ÚSD AV ČR, sbírka komise vlády, fond rozhovory, R78.

⁶ Přepis rozhovoru s Dr. Milanem Ždímallem a Ing. Vojtěchem Menclem dne 26. února 1991. Archív ÚSD AV ČR, sbírka komise vlády, fond rozhovory, R126, str. 21.

⁷ František Tišler absolvoval během základní vojenské služby pěchotní učiliště a jako důstojník z povolání pak vystudoval Vojenskou akademii Klementa Gottwalda. V roce 1954 byl odvelen ke zpravodajské správě a v červnu 1955 vyslán na místo vojenského přidělence ve Washingtonu. 26. června 1959 předložil ministr obrany Lomský politickému byru ÚV KSČ návrh na jeho odvolání, v noci na 25. července téhož roku pak podplukovník Tišler i s částí tajných dokumentů z československé ambasády ve Washingtonu a se svou rodinu emigroval.

JV: Víte, ten Tišler – ještě před svým útekem přišel, já jsem byl ještě náčelník oddělení řádů, tak chtěl po mně tehdy – ještě před tím posledním odchodem – tak chtěl po mně nějaké předpisy obyčejné, že by jim to prodal, ve Švédsku nebo tak a oni zase mu něco za to ... víte, to byl takový handl, prostě všechny možné metody se používaly. Potom se ukázalo, že zradil, naši taky myslím ho pronásledovali. Teď jsem zaslechl něco, že je mrtvý – neslyšel jste to?

KS: Myslím, že už je to dlouho, co zemřel.

JV: Už dlouho?

KS: Nejsem si jistý, co s ním v Americe bylo, protože Američani ho určitě hlídali, ale už před delší dobou ...

JV: ... už před delší dobou. Tak prostě byl jsem s ním, a aby se mezi ně nějakým způsobem dostal, tak ty předpisy si vyžádal. Tak jsem mu tam dal nějaké takové ty obyčejné věci.

KS: Pro nás by možná docela bylo zajímavé, kdybyste mohl popsat tu teoretickou debatu, která se o roli československé armády, o její budoucnosti vedla, když působila ta komise, když jste se vrátil z Vorošilovky a fungovala ta komise. Mohl byste popsat, o co tam vlastně šlo?

JV: No, máte na mysli tu teoretickou práci?

KS: No. Já jen abych naznačil – setkal jsem se v dokumentech s tím, že se probírá ta otázka poměru mezi teritoriálním a frontovým vojskem v československé armádě. Potom samozřejmě by bylo zajímavé, kdybyste mohl něco říct o tom, jak se v tom angažoval generál Vitanovský, v těch teoretických otázkách.

JV: Nejsem do toho zasvěcen, nejsem. Já k tomu nic neřeknu. Protože já jsem třeba ... pracoval jsem ve skupině, už ani nevím, jak se to jmenovalo, to byla zvláštní, ministrem zřízená skupina pro zpracování teorie. Jenomže tam byli samí důstojníci ... ne „druhořadí“, ale kteří neměli přístup k plánu. S Vitanovským⁸ jsem se seznámil dobře až v poslední době. Taky už zemřel, Vitanovský. Chytrý důstojník.

My jsme tam zpracovávali takovou teorii, ale když se na to dneska dívám – ti lidé rozhodující do toho nebyli vzati. To jsou potom takové hovory jenom, co by mělo, jak by to mělo být, jaké zbraně a tak dále. No ale, to víte, operační správa, která měla monopol na to, ta pracovala s konkrétními fakty. Oni si řekli třeba „dělostřelectvo“, oni museli vědět vývoj na dalších deset dvacet let dopředu a tak. To my jsme tehdy tam nemohli vědět. To já – ještě předtím, než jsem nastoupil na tu zpravodajskou správu – tak jsem půldruhého roku pracoval v té skupině. Vedoucím byl [František] Herfurt, to byl politruk. Takže to ... to bylo těžké, něco vymyslet. U nás neexistoval orgán ... u nás jak to operační, tak strategické se všechno vlastně dělalo na operační správě. U nás neexistovalo, jak měli Sověti ještě nadstavbu strategickou a tak dále. Takže my jsme se mohli opřít o závěry jiné. A oni si to hlídali na operační správě, víte. Takže ty naše „výplody“, to bylo – možná to ještě někde mám – co jsme zpracovávali, tak to bylo opravdu jenom takové ... no, scházela tam skutečnost, realita. Takže to bylo takové uvažování důstojníků středního stavu, asi tak bych to řekl.

KS: Byl tam někdo v té komisi z operační správy? Voštera nebo někdo z těch lidí?

JV: Ne, nebyl.

KS: V rámci vojenského zpravodajství – vy jste zmiňoval tu schůzku v Bukurešti a říkal jste, že koordinace mezi jednotlivými zpravodajskými správami byla nějak pravidelnější.

JV: To bych řekl zcela pravidelná, ta koordinace. Přirozeně neměli jsme ... ačkoli ne, měli jsme i zprávy strategického charakteru, protože v těch svodkách, které jsme denně vydávali, kromě našich poznatků samozřejmě byly i ze sovětské strany. Je otázka, co se nám hodilo a co ne, například že „vyplouvají dvě ponorky z Las Rojas“ ... [úsměv] Ale všeobecně to mohlo

⁸ Václav Vitanovský působil v letech 1956 – 1959 jako náčelník operačního oddělení operační správy Generálního štábu ČSLA. Poté v letech 1959 – 1960 zastával funkci zástupce náčelníka operační správy a v letech 1960-1966 funkci náčelníka operační správy. V letech 1966 – 1968 byl už v hodnosti generálporučíka zástupcem náčelníka generálního štábu a předsedou komise pro rozvoj velení. Po nástupu ministra Dzúra byl odvolán a pracoval jako samostatný vědecký pracovník u sekretariátu ministra národní obrany. Před nuceným odchodem do zálohy v roce 1971 byl pracovníkem komise pro vybudování branného systému ČSSR.

navádět na určitý stav té nebezpečnosti současné situaci. Jednak jsme jim denně hlásili naše poznatky, které jsme měli, ať už to bylo cestou agenturního průzkumu nebo jiného, co jsme měli, zejména od těch příhraničních divizí, které byly proti nám. To jsme dost měli, víte, protože my jsme měli jednak dobrou tu ... jak to nazvat, kryptografickou službu, tenkrát jsme měli některé úspěchy. Například vzpomínám si, jak Bulhaři byli rádi – my jsme jim vyluštili taky ten tajný kód turecké armády. To jsme těm Bulharům dali, tak za to nám byli velice vděční. O to přísněji se k nám chovali, že zjistili, že jsme „zrádci“.

Jinak základem té spolupráce byla roční setkávání. Tak to vždycky ze sovětské strany Ivašutin a tito tam byli a potom ze všech těch armád ty složky odpovídající. Oni nám poslali denní svodku, my jsme jim poslali denní svodku, takže ... ještě potom se to personálně upřesňovalo na těch poradách. A ty porady běžely nejenom na té operační úrovni, kde museli vždycky náčelníci, ale i na té odborné, víte, takže ta součinnost byla velice těsná.

KS: A v rámci Spojeného velení, štábu Spojeného velení – já vím, že tam jako první československý představitel, který tam byl nastálo, přijel až v roce 1967, generálporučík Raichl. Byl tam nějaký důstojník zpravodajské správy?

JV: Ne, nebyl. S Raichlem jsem mluvil, když odjížděl, protože oni vždycky potřebovali nějakou informaci, co tam je a tak dále, tak tam u mě seděl. Však teď někdy jsem ho viděl v televizi, taky už zestárnul. A tak my jsme jim dávali ... Vosáhlo vzpomínám si, že když tam jel dělat nějakého šéfa akademie do Egypta, tak taky samozřejmě. Na to jsem vždycky povolal nějakého odborného důstojníka, který to tam znal přesně, aby jim dal nějaké podklady. Ale my jsme tam [ve Spojeném velení] v podstatě žádné zastoupení neměli, to byla taková ... jak bych to nazval ... taková funkce *honoris causa*. Aby se neřeklo, víte. K něčemu podstatnému neměli přístup, takže stěžovali si na to a tak ... ale to víte. Politicky to nějak bylo řešeno, ale ve skutečnosti tou cestou nešlo nic.

KS: Právě teď jsem se dostal k dokumentu, který je ze sedmdesátých let, kdy už Spojené velení bylo i z československé strany personálně posíleno. Tady se právě uvádí funkce lidí, kteří byli vysláni do Spojeného velení. Já vím, že v sedmdesátých letech už jste tam nebyl, ale přece jenom – říká vám něco některé z těch jmen? Znal jste někoho z těch lidí, třeba i z pozdější doby, kteří nějak přišli do kontaktu se Spojeným velením?

JV: Ne. Nevzpomínám si aspoň.

KS: V rámci koordinace uvnitř Varšavské smlouvy – byla tam nějaká „dělba práce“ nebo nějaké vymezení různých úkolů, třeba teritoriálně nebo co do oboru?

JV: To šlo jenom vertikálně. ... Sověti představovali všechny oblasti vojenství, proto prakticky dolů se to dostávalo až cestou teoretickou. To bylo převzato všechno od sovětského stupně velení. Takže ne, nevím, co k tomu říct.

KS: Mluvil jsem s generálem Kvapilem, který říkal, že v padesátých letech považoval za svůj velký úspěch jako náčelníka té agenturní části zpravodajství, že naverboval sekretářku generála Prchaly. Z čehož tedy mně vyplynulo, že určitá část agendy vojenského zpravodajství byla zaměřena proti exilu, což asi mělo nějaké důvody na začátku padesátých let. V šedesátých letech už se to tam neobjevuje?

JV: Ne. Aspoň co já jsem tam byl, tak nás takové instituce nějakého civilního rázu ani nějak nezajímaly. No, jestli to bylo z těch důvodů, že jsme na to nestačili ... nevím. Tu úlohu Kvapilovu já ani pořádně neznám. Já vím, že tam byl, ale ... Dokonce ani v těch výročích a zkušenostech důstojníků, kteří potom byli tam, to jeho jméno se tam neobjevovalo.

KS: On sám říká, že tam byl do roku 1952, že potom musel odejít do akademie.

JV: Ano, on byl pořád ve škole.

KS: Z operačního plánu vyplývá, že hlavními dvěma uskupeními, se kterými by Československý front během operace přišel nejprve do kontaktu, byl II. armádní sbor západoněmecký a VII. americký.

JV: 7. armáda.

KS: Ano, 7. armáda. Mohl byste zkusit popsat, jestli se tam v rámci hodnocení těch dvou operačních svazků podařilo získat nějaké významnější informace o jejich struktuře, jestli jste měly nějaké zdroje i uvnitř?

JV: ... Ne. To jsme neměli obsazené, to jsme dostávali jen od Sovětů.

KS: A jak jste hodnotili bojeschopnost, výzbroj a počty těch svazků?

JV: Těch proti nám stojících?

KS: Ano.

JV: No, tak to bylo hodnoceno velice významně, protože to nemohlo být ani nijak. Protože to byly divize se zkušenostmi, vybavení moderní, měly i ty jaderné rakety – jak se to jmenovalo, ty Honest Johny a tak dál.

To jsme sledovali, ale hlavně se to týkalo těch příhraničních divizí. Takže když už se v Hamburku vykládal nějaký materiál toho druhu, už tam byli naši a sledovali až do umístění. Takže o těchto přehled jakýsi jsme měli, o těch taktických zbraních, o těch jaderných.

KS: Základem je určitě znalost toho, kde je umístěna ta jaderná munice, hlavice pro kompletaci raket nebo leteckých nosičů.

JV: Tam byly díry v tom zpravodajství, zpravodajství není schopno všechno zjistit. Tak například já vím – možná je to legrační – ale vyhlásil tehdy Lomský velkou odměnu finanční tomu, kdo zjistí válečné stanoviště II. armádního sboru, víte, toho německého. Poněvadž to jsme neměli. To bylo všechno hezké, že byli tam, tam a tam, ale v tom okamžiku, když došlo ... a ta ostrá pohotovost byla, tak přešli do záložního prostoru. Takže to jsme neměli a to bylo rozhodující.

KS: Dostal někdo tu odměnu?

JV: Ne. Nejistili jsme to.

KS: Do jaké míry pracovníci vojenského zpravodajství působili na postech vojenských přidělců a do jaké míry působili v ostatních legalizacích? Dá se to nějak procentuelně odhadnout, kolik z toho byla třeba hlavní technická správa, kolik z toho byli přidělenci?

JV: Ani bych na to nebyl schopen tak odpovědět. Samozřejmě na všech těch úřadech zahraničních jsme měli lidi. To byl vždycky nějaký ten tajemník nebo tak, to byli naši důstojníci, to se tak dělá. Pokud se týká těch orgánů, kteří pracovali ilegálně, podle mého názoru neměli jsme takový úspěch, jak jsme si představovali. Já nevím, tam u toho NATO jsme měli našeho řidiče, ale to byly všechno takové orgány, které prakticky nemohly to ... Takže tam jsme neměli takový úspěch. A pokud Sověti, tak to nevíme, poněvadž toto se nesdělovalo ani mezi námi, kteří orgánové to jsou, takže to nevím, jestli měli v NATO třeba někoho. My jsme neměli, my jsme měli na nižších úrovních prostě.

KS: Československo bylo známé svou úlohou ve vývozu zbraní. Přišel jste nějak do kontaktu s tou problematikou?

JV: Ne, to ne. Nepřišel.

KS: Já bych teď přešel k tomu plánu. Vy už jste o něm trochu mluvil, říkal jste, že považujete zámysl toho plánu, rychlost postupu za nereálnou, zvláště v podmínkách vedení jaderné války. Mám tady takovou velice provizorní mapu, tohle je taková jednodušší, kterou dal dohromady jeden polský kolega, tady jsou ty údaje z toho plánu vyneseny ... [druhá strana kazety] ... údaje 1. a 4. armády, jejich postupu, tak jak jsou zachyceny v tom textu.

JV: [studuje mapu s operačním plánem]

KS: Zjistil jsem z údajů operační správy, že v některých případech se dokonce počítá s ještě o něco rychlejším postupem, že se někde dokonce objevuje – na cvičeních – termín až pěti dnů k Rýnu. To mi připadá ještě o něco absurdnější.

JV: To se tak plánovalo, ovšem s tou výhradou, jak já říkám, že každý generální štáb si představuje jako, že to bude ... To máte tak – tady třeba máte D1. Prakticky úloha naší armády by se vyčerpala v tomto prostoru. [ukazuje na mapě zakreslenou linii postupu D1 až D2] Určitě tady. Potom v těch velitelskoštábních cvičeních se útočilo ještě tady s divizemi, které skutečně už tady byly na desetiprocentním stavu, které potom byly znovu zasazovány. Tak je

to jenom asi na povzbuzení vojsk. Poněvadž reálně s těmi silami, co tam byly, tak se dal očekávat tento prostor. [ukazuje prostor D1 až D2] A přejítí ... přechod do nějaké jiné úlohy.

KS: Takže myslíte, že ty počty by se „spotřebovaly“ už během D1, už při příhraničním sražení?

JV: Víte, na té operační správě, oni nebyli u vojsk, tak plánovali. Když já si vzpomínám, tak vám jeden dva tanky zabrzdí postup celé divize. To samozřejmě není otevřená krajina, to jsou silnice, to jsou lesy, to jsou města a tak dále, takže stačí jenom já nevím v jednom prostoru ... Norimberk. [ukazuje na mapě] Podle toho, jak já jsem to cítil – i když mě se to netýkalo tak bezprostředně, my jsme to brali z hlediska zpravodajského. Jenže z hlediska zpravodajského pro nás bylo důležitější obsazení třeba tohoto místa nežli tohoto prostoru, takže já se na to dívám tak, že ... to nebylo reálné, jak se to plánovalo. Taky oni potom Sověti už, pokud si vzpomínám ... už ani nevím, kde oni zasazovali ten ukrajinský front. Ti to ale taky plánovali, vzpomínám si, že plánovali přenesení těch raket středního doletu přes severovýchodní Francii, tak taky to plánovali stejně tak nereálně. Podle mého názoru by to byl úspěch, kdyby tam ty divize dostali vůbec bez jakéhokoli boje.

KS: [úsměv]

JV: Víte, ale fakt. Protože to jsou zkušenosti s těmi vojsky, to nejde jako jenom ... Oni samozřejmě v tom sovětském generálním štábu tam byli taky opření o zkušenosti z druhé světové války, ale tehdy – jak se mluvilo o těch stalinských úderech ve čtyřiačtyřicátém roce – tehdy to bylo nakupení obrovské masy proti úplně zdegradovanému nepříteli. A taky to nebylo pořád, taky to byly skoky takové jednotlivé. No tak, to je známo.

Tak já se na to jinak nedívám, že toto byl prostor, ve kterém by se odehrál osud naší armády [ukazuje na D1 až D2], dál ne. Tak to samozřejmě zase operátoři by na to měli zas jiné názory, ale tak ...

KS: Právě zpochybnění tohoto dokumentu, jeho autenticity, jeho smyslu, zaznělo ze strany jednoho, dvou východoněmeckých generálů, kteří právě argumentovali tím, že podle toho, jak oni znali svoje operační plány, tak je pro ně nesmyslné, že by Československý front operoval po sedmi dnech někde za Rýnem, když oni mají nejdřív prostě odrážet v obranné operaci útok NATO a teprve po čtyřech dnech potom přejít do nějakého útoku. Prostě argumentovali tím, že tohle je pro ně nesmyslné. Myslíte, že to bylo tak, že Sověti věděli, že ten plán je nereálný a že to hráli tak, že v podstatě tím konejšili to československé vedení, že to rozplánovali až někde k Lyonu do devátého dne?

JV: Nevím. No tak ... to víte, nějaké plány být musely.

KS: To jistě.

JV: Nějaké být musely, že. Celková orientace taky. To, co říkali ti Němci, tak mají pravdu, tamti dva, jak vy jste říkal.

Jenomže dovedete si představit, že by se na to naše operační správa dívala jinak? Ta nemohla. Prostě nějaké úkoly tady, tady a potom zase rozvoj operace za použití nějakého druhého sledu. To už by nás byl býval ten Ukrajinský front ... S tím jsme taky cvičovali, a s tou leteckou armádou – odkud to bylo? To bylo odněkud z Litvy, z Pobaltí. Ti k nám přijížděli taky na operační cvičení.

KS: Vy jste říkal, že by byl možná úspěch tam ty divize dostat jenom bez boje. Kdyby prostě se nepřátelské vojsko seřadilo po stranách silnice ... Generál Franko se zmiňoval o tom, že se setkal s tím, že někdy v padesátých letech generál Tesařík prováděl cvičení, kdy přesunoval svou divizi z Milovic do Doupova během jednoho dne, a bylo to považováno za úspěch, i když jí tam přesunul jenom polovinu. Zajímá mě to hlavně z hlediska Priкарпатського vojenského okruhu – protože jestliže on je tím druhým sledem a je ve vzdálenosti značné, tak jak on vlastně vlastně bude zasazen?

JV: To máte u toho taky, vidíte. Samozřejmě, pokud jsme dělali analýzu operačních cvičení armád NATO nebo té 7. armády, tak tam to člověk viděl, tu obrovskou sílu atomových úderů. Oni je použili hned proti tomu ukrajinskému sledu, těm divizím. Ty divize a všichni operatéri a my taky jsme byli zvyklí na to, jaká jsou americká cvičení. Tam jste vždycky viděl, že ten

prostor Karpat – ten byl úplně rozbit od jaderných úderů. Tam zabraňovaly ... to si dovedete představit, že abyste přesunul armády, potřebujete komunikace nějaké. Teď to bylo prakticky neprostupné, protože oni tady vytvářeli pásmo radioaktivního zamoření, tak přes to se dostat, to byl mimořádný úspěch. Ale říkám, plánovat se musí, bez plánu to nejde.

KS: Co mě hodně překvapilo, je velký optimismus těch operačních plánů, co se týká nasazení jaderných zbraní. Kde se jednoznačně předpokládá, že ta jaderná varianta je proti té bezjaderné ... že je jednoznačně rychlejší. Nebylo by snad v jistém momentu by bezjaderné vedení války bylo výhodnější?

JV: Když už mají vojáci k dispozici zbraně určitého druhu, tak s nimi počítají. To nakonec vždycky bylo tak, že bojové prostředky už určitým způsobem naváděly vojenské myšlení. Poněvadž to, co bylo v druhé válce, že nešlo to a to, odpor, to se dalo velice lehko zlikvidovat těmito zbraněmi. Ovšem – oni je měli, ta druhá strana, taky, no tak ...

KS: V tom příhraničním sražení se často mluví o otázce jaderného minování. Výraz „jaderné miny“ je určité nepřesný, mám na mysli prostě jaderné nálože, které byly určeny k tomu, aby zabránily postupu v těch komunikačně obtížně prostupných prostorech. Bylo to už tehdy v šedesátých letech nějak probíráno?

JV: Z našeho hlediska zpravodajského jenom, že je měli, ty miny. Operační určení – to my nevíme přesně, ale určitě by to dávali do prostoru toho maximálního průtoku vojsk.

Jinak se to nebralo vážně. Jako se to nebere dneska vážně v celosvětovém měřítku. Víte, vždycky čekám, kdy už budou mít nějací ti teroristé, jak se jim dneska říká, až budou mít třeba jaderné zbraně této velikosti. To nastane teprve doba, kterou bych nechtěl ani zažít.

Oni to tehdy měli, my jsme s tím plánovali, ale z hlediska bojové činnosti to nehrálo žádnou roli. Už v tom vidíte jakýsi zádrhel, že ...

KS: Ale přece jenom mi není jasné, jak toto bylo možno tak určit. Vy sám jste působil na tom oddělení řádů a předpisů, kde se určitě překládaly ty sovětské řady a předpisy týkající se norem nejvyššího povoleného ozáření a tak dál. Z toho nebylo jasné, že jakmile bude použita jaderná zbraň, tak se ten prostor prostě komunikačně uzavře?

JV: V předpisech ani nemůže být taková věc publikována. To je otázka toho operačního přístupu k tomu. V předpisech jsme dokonce ... ne, to byly tabulky prostě, ve kterých se konstatovalo, kolik může a tak dál, kolik nemůže ... ale na vlastní vedení bojové činnosti to nemělo vliv. Vždyť se to nakonec nepromítlo třeba ani v bojovém řádu. Nějak se s tím počítalo, ale ta skutečnost nebyla podle mého názoru ... nebylo to domyšleno.

Jinak prostě vojáci uvažovat taktó prostě musí, že. Byly odpory tam a tam, tak se použily tyto zbraně. Třicet, devadesát, sto třicet – když si vzpomínám, kolik v těch letech se plánovalo úderů. To by už ani Evropa neexistovala, nebo alespoň ne taková.

KS: Setkal jsem se s takovou zajímavou reakcí v některých rozhovorech, které jsem zatím vedl. Že když jsem říkal, jestli nedochází k podcenění síly těch jaderných úderů – a myslel jsem samozřejmě ty údery, které Západ bude zasazovat vůči vojskům Varšavské smlouvy – tak řada generálů odpovídala, že nedochází k podcenění těch úderů, protože „my bychom ty údery dělali tak, abychom tam mohli projít kolem“. Že jim vůbec nedošlo, že ...

JV: To jsou pohádky, tady toto. Jaderný úder prostě znamená nejenom „tady“, to znamená prostor. Čili prostor je tímto způsobem eliminován. To jinak nejde vyvažovat. Tak nevím, z čeho vycházeli ti, kteří to tvrdili.

KS: Velice ošemetná je ta otázka sovětských jaderných hlavic na československém území. Je známo, byla zpřístupněna ta informace, že v roce 1965 Lomský uzavřel s Grečkem po cvičení v Legnici smlouvu o vybudování depotů v Československu v rámci té akce Javory. Dostal jste se s tím jakkoli do kontaktu?

JV: Já jenom nepřímě, ke mně se to dostávalo jenom tak po kamarádech nebo z operační správy. Jak on se jmenoval? ... To je zajímavé, na operační správě ani nebyla důvěra k ní, že toto uskladnění a dozor nad tím, to měl jeden důstojník z operační správy, který byl speciálně

na to prověřen, který měl manželku Rusku a tak dále. Já už ani nevím, jak se jmenoval? Takový dost méně významný, z té operační správy, který měl toto přímo na starosti. Potom se mluvilo tam nahoře, jestli to bylo jenom jedno skladiště těch atomových zbraní tady, pokud já vím, v severních Čechách. To už nevím ani, to už je dlouho ...

KS: To by mohlo být velmi důležité, kdo byl ten člověk, kdo to měl na starosti.

JV: ... Víte, že to už si ani nepamatuji. Nevím, už si to nevzpomínám. To byl takový ne významný pracovník operační správy. Víte, potom když zhodnotíte to spojení, tak zjistíte, že ani to vrcholné velení armády nemělo důvěru. Prostě on byl, který to zastřešoval, spravoval, už nevím kdo. Obecně to svědčí o tom, jaká byla důvěra.

KS: Ten člověk tedy jednal přímo se Sověty?

JV: Ano.

KS: Musel obejít všechny svoje nadřízené.

JV: Ano, ano, tak to bylo.

KS: Myslíte vy, že tady byly umístěny sovětské hlavice? Totiž není jasné, jestli ty depoty byly po svém vybudování hned osazeny.

JV: To nevím, to by mohl odpovědět zase ... Ale vycházeli jsme z toho, že to je deponováno tady v tom prostoru, jak jinak ... Když si vzpomenu na ty *tělješky*, nakládací rampy a tak dál. To všechno vyžaduje čas. Když jsem sloužil v Táboře, tak jsem měl podřízený geodetický oddíl. Oni dodávali parametry pro použití jaderných zbraní. Tak samozřejmě, když jsem je zvedl dvakrát nebo třikrát, tak nikdy nesplnili úkol, tak když jste jim to dal ... to bylo třeba, v operaci, ten zmatek, komunikace a tak dále, a teď je dostaňte včas někam, aby udali koordináty. No skončilo to ... dvakrát nebo třikrát vždycky byli nevyhovující. A to jste dal ještě v tom prostoru Čech, který vcelku mohli znát. Když jsem tam potom přijel v té stanovené době pro pohotovost jejich, tak samozřejmě šedesát jich nenašli, natož aby ještě dodávali koordináty pro to. Tak to není tak jednoduché. Ale opakuji znovu, že nějaký plán musí být.

KS: Generál Šádek mi ukazoval takovou kresbu, kterou nakreslil u něj na 4. armádě plukovník Heřman z operačního oddělení, kde zachytil, jak důstojníci plánují ten úder, ve zmatku ...

JV: Čili Franta Heřman.

KS: Myslím, že byl docela nadaný malíř.

JV: Jo, on dělal taky naši stokorunu. Potom dělal odborníka pro plánování pro válku, tady byl nakonec u těch u zdravotníků. My jinak, když jsme potřebovali, aby nám prošel operační plán, tak nám samozřejmě pomohl. Zase ti Sověti – když viděli krásně namalovaný (a on to uměl, on to namaloval tak krásně), tak oni jenom pokyvovali hlavami: *Vot što, vot što* ... Chválili, jaké máme důstojníky. Tak to nám prošlo kolikrát.

KS: Jeden vojenský historik, Dr. Fidler, napsal tuhle knížku,¹⁰ ve které se zabývá rokem 1968, v širším kontextu. Jako jeden z hlavních argumentů pro sovětskou invazi vidí on právě tu otázku jaderných hlavic a jejich umístění v Československu. Upozorňuje tam na souvislosti s probíhajícím jednáním o nešíření jaderných zbraní a na sovětský zájem na tom, aby ta jednání byla nějak úspěšně uzavřena – protože jejich rozmístění tady bez přítomnosti sovětské armády by tomu možná bránilo. Tahle otázka – zaznělo to tam někdy během jednání, během celého roku 1968? Samozřejmě to bylo – to chápu – výjimečně utajováno, ale přece jenom – setkal jste se s tím nějak, třeba v méně formálních rozhovorech?

JV: Ne.

KS: Ještě jedna epizoda je tam docela zajímavá, popisuje tam na základě svědectví plukovníka Štěpánka, který byl na hlavním ...

JV: Já vím, na sále.

KS: ... popisuje tam moment, kdy přicházejí sovětské výsadkáři po invazi.

⁹ S velkou pravděpodobností se jednalo o pracovníka operační správy odpovědného za problematiku zbraní hromadného ničení plukovníka Miroslava Vítka, který od roku 1976 působil jako starší důstojník – operátor západního směru ve štábu Spojených ozbrojených sil.

¹⁰ Jiří Fidler: *Okupace Československa. Bratrská agrese*. Nakladatelství Havran, Praha 2003.

JV: My jsme nějak s operační správou ... to víte, člověk na to vzpomene, na tu první noc. Já jsem přijel ze Zbiroha, tam jsem měl útvar nějaký, taky v rámci té naší služby. Potom kolem deváté přišlo asi dvacet generálů a důstojníků sovětských. A ten náš Zadvinskij, dodneška ho vidím, jak přiběhl a objímal Burdu, říkal mu rusky: „Přišli jsme vám na pomoc!“ A my tam seděli jak zařezaní, pořád tam z operační správy ... no, byli jsme ve styku. Taky jsme museli na naše útvary – byl vydán rozkaz, že samozřejmě „neklást odpor“, tak jsme to tlumočili. To byly takové zmatky, mně třeba z velitelství letectva volali: „Je to pravda, není to pravda?“ Tak že to dopadlo ještě tak, to bylo dobré. Ale někteří lidé ... na to doplatili.

KS: Vy jste zmínil letectvo – někdy se uvádí, že právě v rámci letectva byl odpor proti invazi největší, že tam se nejčastěji objevovaly návrhy v nějaké formě klást odpor, že dokonce generál Kúkel a na protivzdušné obraně státu generál Kamenický patřili mezi ty nejmocnější v tomto směru.

JV: Každá ta složka ... pokud se týká armády jako celku, tak to musí někdo odpovědět z té operační správy, protože to probíhalo podle těch možností, které kdo měl. Mou největší „vinou“ bylo, že jsem „nezvládl vojska“. Vojska, to víte – Zbiroh, ti hned kopali zákopy, vydávali ostrou municí a tak dál. Šalgovič na nás přišel – Šalgovič byl tehdy zástupce ministra vnitra – že musíme dát k dispozici (tehdy začali vysílat stanice, naše, já jsem tam měl taky jednu) a já jsem měl jediný tu techniku k dispozici. Ten rozhovor, to si pořád vzpomínám, Liška, podplukovník, říkal jsem mu: „Soudruhu podplukovníku, dostal jsem tento rozkaz, hned dát k dispozici techniku tu a tu a tak dále.“ Směr ten a ten, nevím ani už, kde to tehdy bylo. „Je vám to jasné? Je vám to jasné, soudruhu podplukovníku?“ Tak všechna ta technika byla potom nakonec v příkopech, kousek za Litoměřicemi byla dána do toho ... takže každý tomu rozuměl po svém.

Ačkoli já jsem měl útvar – nevím, jak to dneska nazvat, *rangers* nebo tak – to byl speciální výsadkový útvar. To jsme i cvičili tak, že když jsme je shazovali s padáky z letadel v noci do lesů, tak vždycky mně za to nadával náčelník generálního štábu, protože tam byly mimořádky. Protože kluci měli polámané ruce a nohy – samozřejmě, shod'te někoho do lesa. Ale to jsme předpokládali, že budeme muset provést, no tak ...

KS: To byl ten Holešov, jestli se nepletu.

JV: To byl ten Holešov, ano.¹¹ To se mně líbil ten útvar, major Košan tomu velel, to jsme prožili něco společného. Ale ... jak říkám, já těmto plánům moc nevěřím, ale opakuji znova – plánovat se musí.

KS: Jistě. Ten operační plán je zajímavý tím, že se tam na naší straně uvádí 22. výsadková brigáda. Kam by přesně výsadkové vojsko bylo zasazeno? Plánovala se nějaká jedna velká výsadková operace nebo by to bylo nějak rozděleno?

JV: Tak pro naši armádu se plánovalo předmostí, to víte ... kde to bylo, až někde tady [ukazuje prostor přibližně v okolí Stuttgartu], už vám to přesně neřeknu. Ale samozřejmě se plánovalo vybudování předmostí, tam by bylo zajištěno především tou výsadkovou ... především tím praporem tehdy už. To už je zase v té hloubce, kterou jsem nikdy nepředpokládal, jako že by tam vůbec armáda mohla dosáhnout.

KS: Někdy se uvádí, že výsadkové vojsko bylo cvičeno především k tomu, aby bylo schopno zmocnit se jaderných zbraní protivníka.

JV: Byli školeni, prostě museli to znát, jaderné zbraně, citlivá místa jaderných zbraní a tak dále. Byli tak cvičeni. Poněvadž to byl jeden z prvotních předpokladů nějakého úspěchu, likvidovat

¹¹ 7. výsadkový průzkumný pluk v Holešově byl založen v roce 1961, v jeho velení se vystřídali pplk. Miroslav Šedina a pplk. Vladimír Košan. Jeho příslušníci měli za úkol v době války provádět v osmi až desetičlenných skupinách průzkumné a diverzní akce v pásmu 300 až 400 kilometrů od československých hranic. K hlavním úkolům jednotky patřilo ochromení systému velení a ztížení komunikačních podmínek protivníka, jeho hlavní poslání však spočívalo ve vyhledávání a likvidaci prostředků jaderného napadení. V druhé polovině roku 1969 byl pluk rozformován a jako 4. prapor přičleněn do nově vytvářeného 22. výsadkového pluku v Prostějově.

tyhle zbraně. Tak u těch armád, co byly ty výsadkové prapory, u nás ty speciální, kluci byli na to ve výcviku zaměřeni.

KS: V tom plánu se píše – abych to přesně přečetl – že protivník se podle zámyslu, který je tu očekáván, pokusí „vysazením operačních výsadků v oblastech Krkonoše, Jeseníky a Moravská brána vytvořit podmínky pro nástup strategických záloh“. Jak k tomu došlo, že právě tato oblast, Krkonoše, Jeseníky a Moravská brána, byla očekávána pro nepřátelský výsadek?

JV: Víte, že toto ani nevím, že toto zasazení bylo takto plánováno? To je nějaké divné už po stránce prostorové.

KS: Právě.

JV: K tomu nejsem schopen se vyjádřit.

KS: Už jsem asi ty nejdůležitější věci prošel. Ještě bych se zeptal na události spojené s generálem Šejnou, s jeho útekem. Víím, že potom byla sestavena komise, která se měla zabývat vyhodnocením dopadů zpravodajských – teď nevím, nebyl vy jste v ní? Nebyl jste členem té komise, která vyhodnocovala dopady Šejnova útěku?

JV: Ne, ne. My jsme sice ... my jsme právě byli v době, kdy se ohlásil ten jeho útek, tak jsme s Burdou byli v Moskvě. Přiletěli jsme do Prahy a už nás tam čekal Drong, šéf té tajné části. Burda mu právě dával pokyn, poněvadž byl v Itálii právě Šejna, aby tam prostřednictvím našich lidí, aby za každou cenu zabránil dalšímu ... a to se nepodařilo, víte. Šejna potom odjel jestli do Ameriky nebo kam ... prostě v tom prostoru nebyl.

No, Šejna. Taky jsem mu něco psal. ... Tak on podle mého názoru skutečné vojenské znalosti neměl, že by ... to se pohybuje tak na té úrovni politické. My potom už jsme s ním ve styku nebyli. Z hlediska zpravodajské správy byl kontakt s ním možný tedy v té Itálii ještě, ale to už jsme nestihli.

KS: Uvádí se, že velitel Pohraniční stráže generál Peprný¹² ho měl přijet do Jugoslávie a snažit se ho tam nějak najít.

JV: Že měl za úkol? A čím by to tehdy dělal, Peprný?

KS: Nevím.

JV: To byl velitel ... ale v jeho řekl bych obzoru byly roty Pohraniční stráže.

KS: Vy tam máte ty podklady k otázkám – je něco, co by bylo dobré zdůraznit a co jsme nezmínili.

JV: [čte svoje poznámky k předem zasláným okruhům otázek]

„Charakterizovat jednotlivé velitele sovětské, Spojeného velení.“

KS: Vidíte, to jsme zapomněli.

JV: Takové ty bývalé velitele, působící 1963 – 1965, pokud byli na Vojenské akademii generálního štábu, to jsem samozřejmě znal z toho styku učitel – žák. Ti nám přednášeli, všichni měli samozřejmě válečné zkušenosti. Na to vždycky vzpomínám – měl jsem konzultanta při diplomce generála Dželauchova, to byl Tatar a skončil za války jako náčelník sboru tady v Budějovicích. To byl taky chytrý člověk.

Toho Ivašutina, tak toho jsem znal dobře, ze služebních cest do Moskvy a z každoročního setkávání na konferencích zpravodajských správ, ať už to byla Moskva, Praha, Bukurešť. Tak toho jsem znal. Ivašutin, to byla velká postava, poněvadž on byl Andropovův [Šeljepinův?] zástupce předtím, než přišel do armády. Nevím, za jakých okolností se dostal do toho. Ona ta hlavní zpravodajská správa generálního štábu, to byl obrovský podnik, to mělo dosah ... oni taky dělali rozvědku v celém světě. Já si pořád vzpomínám, jak jsme u něho seděli a teď tam přiběhl nějaký generálplukovník z radiotechnického vojska a ten hlásí Ivašutinovi, že Číňané právě provedli atomový výbuch, teď před půl hodinou. Tak Ivašutin mu dal: „Oznamte to také generálnímu tajemníkovi.“

KS: Když už jsme na to přišli – to byl už několikátý nebo ten vůbec první čínský výbuch v čtyřiašedesátém?

¹² Generálmajor Karel Peprný zastával v letech 1966 – 1969 funkci velitele Pohraniční stráže.

JV: Ne, to byl několikátý. Protože oni to sledovali svými prostředky.

[čte další otázky ze seznamu] To jsme probrali, tu koordinaci zpravodajských správ. To prostě byla na úrovni, podle mého názoru.

„Byly v rámci dělby práce mezi zeměmi vymezeny československému zpravodajství nějaké specifické úkoly?“ To se těžko odpovídá, protože my jsme se hlavně starali o to, co bylo před námi, což ale vůbec nevylučovalo to, že, jak jsem vám řekl, jsme měli někde nějaké šoféry nebo děvčata, kde se ... kde jsme doufali, že se něco dovíme.

KS: Mluvil jsem s náčelníkem zpravodajské správy generálporučíkem Slimákem, který říkal, že potom někdy na konci osmdesátých let jsme dostali Francii a Španělsko jako Československo speciálně na starost. Což je zajímavé. To už je záležitost konce osmdesátých let, kdy se ty poměry mění.

JV: To mě už samozřejmě nepřísluší komentovat, ale ... Francii ... Španělsko ... no, z hlediska zpravodajského – zpravodajská správa vydávala různé tiskoviny, různé knížky, o všem, co zajímalo vojáka, i o Francii. Pokud byly mosty známé, v takových tiskovinách, co jsme vydávali. No nevím ... Španělsko ... to bych chtěl vidět, to Španělsko.

„Vztahy československého zpravodajství ke všem zpravodajským orgánům ...“ – já tady píšu „velmi těsné, výměna informací častá“. Ta byla prakticky denně. My jsme se taky znali. Ti potom, co mě odsuzovali – víte, já si vždycky vzpomene na toho bulharského zástupce náčelníka zpravodajské správy, my jsme tam měli poradu a on na nás přivedl a hlavně na mě myslím toho náčelníka hlavní politické správy, aby slyšel na vlastní uši, jací jsme.

Otázka šestnáct – co to bylo?¹³ Měli jsme zprávy, podle našeho názoru dostatek. Ale nevyvozovali jsme z toho závěry, to zase nebylo naším úkolem.

Šejna – no, já tady píšu, že neměl žádné dopady ten jeho útek na československé zpravodajství. Jestli po té politické stránce, mezi svými kamarády získával nějaké informace, ale do našeho systému jsme lidi nepouštěli, protože to by byl konec okamžitě.

KS: Jistě. Když bylo další vyšetřování během sedmdesátých let, tak se tam odkazuje, že byl samozřejmě postižen generál Babka, který šel z té Správy pro zahraniční styky do Ostravy, za to, že právě znal Šejnu a že mu umožnil s diplomatickým pasem vycestovat.

JV: Něco jsem o tom slyšel, ale nevím o tom víc. To byly ještě z padesátých let ty známosti.

„Zakrytá rozvědka ...“ To už vám dnes přesně neřeknu, toto, protože my jsme měli – nedílnou součástí správy byly vždycky ty útvary, radiotechnické, radioprůzkum a tak dále. Takže já jsem to vždycky přirovnával k divizi. Jenomže jsem tam neměl lidi na řízení, protože na normální divizi, tam byl štáb, skoro sto lidí měl. Já jsem tehdy měl různá oddělení, která se zabývala teoretickou stránkou. Třeba ten hlavní, co měl radioprůzkum na starosti, ten technický, tak nechal vyvinout – to jsem tam byl taky v Brně – napřed teoreticky rozpracovat, tu Tamaru. U toho jsem byl v začátku. To jsme tehdy sledovali, ale samozřejmě když jsem přišel k náčelníkovi štábu pro peníze: „Nic ti nedám!“ [úsměv] Nakonec se z toho ukázal dost dobrý prostředek. Jinak se to skutečně odhadovalo na 2 500 lidí a v té zakryté rozvědce asi 250, jak výkonných, tak zabezpečovacích.

Tak jestli vám to takto stačí. Už je to dávno a já jsem se dost zabýval druhým řemeslem, dělal jsem to programování, analýza, takže jsem to nesledoval dál.

KS: Díky za váš čas, pane generále.

¹³ V předem zasláném seznamu otázek byla pod bodem 16 uvedena otázka: „Mělo československé velení podle vašeho názoru k dispozici dostatek informací o ozbrojených silách protivníka? Podařilo se vojenskému zpravodajství proniknout do ústředí NATO nebo do velení armád jeho členských států?“